

Michal Hvorecký

Přítel

Albert Marenčin Vydavatelství PT

ISBN 80-88912-94-6

Michal Hvorecký

Plýš

Albert Marenčin Vydavateľstvo PT

môjmu bratovi

Kniha vyšla s podporou Ministerstva kultúry SR

© Michal Hvorecký, 2005

© Albert Marenčin – Vydavateľstvo PT, 2005

Jelenia 6, 811 05 Bratislava

marencin@marencin.sk

www.marencin.sk

Cover © Mikina Dimunova, Low Budget, 2005

Design © Blcha dizajn, 2005

Jazyková úprava Ingrid Hrubaničová

96. publikácia, 1. vydanie

ISBN 80-88912-94-6

Vytvorenie elektronickej verzie Dibuk, s.r.o., 2011

Potreboval som sa konečne zbaviť závislosti, a tak som odcestoval.

Mal som dvadsaťštyri rokov a lekársky spis s dĺžkou vyše štyristo strán. Nebolo to práve oddychové čítanie, aké si človek rád berie do postele počas dlhých zimných večerov.

Bezťak som už nemal na výber. Vyskúšal som všetky možné spôsoby liečby. Odvykacie kliniky. Terapeutické skupiny. Alternatívne komúny.

Počúval som najrôznejšie odporúčania. Vysvetlenia psychológov. Mravné dôvody kazateľov. Argumenty najmodernejších lekárov. Nič nepomohlo.

Zobúdzať som sa s pocitom, že sa mi pri nohách otvára tmavá priepasť, omnoho, omnoho hlbšia ako najčernejšia noc. Zakaždým som sa do nej okamžite prepadol. Nemala dno.

Rozhodol som sa skoncovať so životným štýlom, ktorý mi doposiaľ tak vyhovoval. Potreboval som svoje telo dostať do pohybu na miestach, kde nehrozila recidíva. Musel som zničiť ten organizmus, ktorý nepoznal pokoj.

Hľadal som radu. Nemal som sa na koho obrátiť, preto som zašiel do predajne mobilov. Na to, aké maličké predmety predávajú, to bol obrovský priestor. Vnútri to vyzeralo ako na obálke časopisu Strážna veža.

„Dobrý deň. Som vaša osobná operátorka globálnej siete. Čo pre vás môžem urobiť?“ opýtala sa ma hneď pri vchode žena v kostýme korporátnej farby. Ten nechutný odtieň tam mali stoličky, papierové vreckovky aj sponky do vlasov.

„Prosím vás, môžete mi povedať, v ktorých krajinách nemáte roaming?“ spýtal som sa a pokúsil sa usmiať. Vrhol som sa na ten úsmev celou silou, ktorá mi ešte ostala.

„Prepáčte, ale asi ste mysleli – v ktorých krajinách roaming máme?“

To ma rozosmialo. Nevedel som, čo je na tom smiešne, ale rozrehotal som sa. Ten smiech sa mi však nepáčil. Znel ako smiech blázna.

„Práveže nie. Zaujímam sa akurát o miesta, kde signál nie je.“

Bleskovo vytiahla mapu so svetadielmi vymaľovanými tou istou, jedinou správnou farbou. Hneď som zaregistroval, že tam, našťastie, zostali aj čierne plochy.

„Sme globálna spoločnosť, čo je naša konkurenčná výhoda, a vám ako nášmu zákazníkovi, ktorého spokojnosť je pre nás prvoradá, to prináša mnohé bonusy. Máme spoľahlivé pokrytie takmer na celom svete, takže vám radi zabezpečíme, aby ste mohli zotrvať v kontakte so svojimi najbližšími aj na ďalekých cestách.“

Ďalej som ju nepočúval. Vytrhol som jej papier z ruky. Na odchode sa mi zdalo, že ešte chvíľu pokračovala tým istým tónom naštrbeného zdravého rozumu. Na druhý deň ráno som vyrazil. Rok a pol som neustále cestoval. Mimo Supereurópy.

Naposledy som sa dostal preč z Bratislavy ako dieťa. Zopár ráz sme s rodičmi zašli na dovolenku, no v pamäti mi z toho zostali už len neurčité útržky.

Potreboval som definitívne opustiť staré zvyky. Doma sa odo mňa žiadalo primálo odvahy a priveľa trpezlivosti. Dusil som sa tam. Nehľadal som dobrodružstvá, iba výdych. Po mesiaci som prestal pociťovať abstinenčné príznaky, ale keďže som sa už poznal, nepripisoval som tomu väčší význam. Trvalo to dosť dlho, no postupne som prijímal realitu nového života. Pomáhal mi v tom najmä čas, ktorý neúprosne napredoval, a čoraz väčšia vzdialenosť, ktorá ma delila od Bratislavy. Cesta bola čosi také bezmyšlienkovité, že to napokon zahnilo aj strach.

Putoval som po krajinách, v ktorých zákony našej civilizácie zatiaľ neplatia. Stopom, lokálkami, sporadicky autobusom, často pešo. Dokonca som sa naučil jazdiť na koni. Prežíval som veci, ktoré mi predtým boli známe len z obrazovky.

Navštívil som miesta, ktoré sa v uplynulých rokoch objavovali na mapkách v správach na CNN a v zahraničných rubrikách denníkov. Kaukaz. Čečensko. Stredná Ázia. Turkestan. Obchádzal som mestá ako Bucharu, Samarkand, Beslan alebo Šitral.

Ludia si myslia, že celý svet je už zmapovaný a čaká pripravený k dispozícii na tácke v cestovných kanceláriách. Turisti predpokladajú, že National Geographic odhalil všetky biele miesta v zemepisných vedomostiach. Lenže Zem ešte stále obsahuje obrovské, málo známe oblasti. Posledné útočiská, ostrovy záchrany pre závislých, ako som ja.

Vydržal som abstinovať tri mesiace a blížil som sa k jednému svojmu osobnému rekordu. Keďže v tom lietam od trinástich, mám ich pomerne veľa z rôznych období. Mal som pocit, že sa uvoľňujem, vymaňujem z predchádzajúceho spôsobu života.

Prešliapaval som si cestu, prestal som rátať dni a dlho som ani nevedel, aký je práve dátum. Vtedy ma už kalendáre veľmi nezaujímali. Mesiace ubiehali pomaly, akosi mimovoľne a nebadane. Pracoval som za stravu a nocľah. Nemal som kreditnú kartu. Obliekala ma Armáda spásy. Majetok by ma len zbytočne pútal k jednému miestu a dával mi ilúziu, že mám nejaké korene. Leto a šire polia dôkladne dokazovali veciam, že sú bezcenné.

Miesta, ktoré som navštívil, patria k posledným na svete, kde nepotrebujete kreditku. V nocľahárňach sa dalo zapísať pod falošným menom a platiť v hotovosti alebo manuálnou prácou. Neraz som využil zvyšky medzinárodnej humanitárnej pomoci určenej miestnym obyvateľom, ktorí si v porovnaní so mnou žili bohovsky.

No ani ja som na tom už nebol najhoršie. Opálil som sa dohneda. Pribral som deväť kilogramov. Mal som rád dlhé dni predstieranej činnosti. Lenivé prebúdžania. Noci s lacnými farebnými časopismi rozhádzanými na posteli. Pseudopribehy z magazínov zostali jedinými rozprávkami, ktoré som bol schopný čítať. Zabíjal som čas. Každá hodina, ktorá uplynula, znamenala v mojej liečbe úspech.

Putoval som osamote a všetky pozorovania a zážitky sa mi zdali rozptýlenejšie, ale aj intenzívnejšie. Každý pohľad a vnem sa v mlčaní prehlboval, mal som hŕbu času zaoberať sa ním. V nedozernej krajine navôkol vládlo také ticho, že som občas hovoril nahlas, lebo som sa bál, že onemiem. Zdalo sa, že surové pustatiny pohlcujú všetky zvuky, tak ako ich piesky pohlcujú dážď. Často nebolo počuť vôbec nič. Zhováral som sa sám so sebou a počúval vlastný hlas, aby som sa presvedčil, či nestrácam sluch.

Najčudnejšie v tom svete bolo, že zmizli hodiny. Putoval som celé mesiace a nepotreboval som ich, stratili sa spolu s obchodnými domami, kostolmi a všetkým ostatným. Zostal som sám so sivými, pomalými úsvitmi a rýchlo prichádzajúcimi nocami, ktoré jediné odmeriavali čas.

Obývané oblasti som zakaždým našiel z ničoho nič, bez varovania. Zjavovali sa ako fatamorgána. Nepredchádzali im nijaké pásy diaľnic, predmestia s nákupnými halami, letiská a panelákové sídliská. Na holých svahoch sa zrazu ukázali skelety domov. Z diaľky vyzerali ako vyhorené, ale boli to len poničené a rozlámané staré stavby. Chatrče tmavšie ako kopce, akoby spálené v obrovskej peci, kde ich oheň zbavil všetkého, čo pripomína ľudské sídla.

Všade, kam som sa pozrel, rozprestierala sa nekonečná, hnedá, bezútešná krajina, na ktorej sa roviny striedali s kopcami. Tráva navôkol, v ktorej jemne syčal hmyz, bola zamatová, zatiaľto slnkom, poddajná a hladká ako zviera. Mraky, tiahnuce sa po oblohe, boli úzke a biele ako kosti. V takýchto chvíľach sa mi môj predchádzajú život zdal nekonečne ďaleký. Sám, ľahostajný voči všetkému aj voči sebe, som nadobudol pocit, že som dosiahol, čo som hľadal, docielil som pokoj, ktorý sa vo mne konečne rozhostil. Ľahko som postupoval dopredu, kráčal som a zvuk vlastných krokov mi pripadal cudzí, tak ako moje telo, ktoré akoby som vnímal iba vonkajšími zmyslami.

Spoznal som kmene bez vynaliezavosti či kultúry, ľudí, ktorí sa živili červami, larvami, kobyolkami a mäkkými, pretože boli

príliš leniví na to, aby lovili alebo chytali ryby. Zjedli všetko, čo našli na zemi, a nesadili nič. Roztĺkali trpké žalude na múku. Milovali sa bez hanby pred očami ostatných.

Ich dobytok sa voľne potuloval a rozmnožoval. Z času na čas majitelia zabíjali zvieratá pre mäso, kože a loj. Zvyšky nechávali napospas supom a šakalom.

Pri väčších osídleniach som párkrát naďabil na kopy vrakov v rôznych štádiách rozkladu, ležiacich po stranách cesty. Autá mohli mať dvadsať, tridsať rokov, niektoré už olúpané, plech zvlečený, nahé, s odhalenými súčiastkami, kúskami motora, bubnových brzd, hrdzavejúcich zvyškov. Iné ešte zostali pri-kryté časťami kapoty, úplne rozpálené slnkom, hrdinsky stáli na zhnitej rozpadávajúcej sa gume. Keď som sa na ne pozeral, akoby som videl až do svojho vnútra.

Neraz som mal dojem, že sa pohybujem na konci sveta. Až tam ma zahnal môj útek. Tieto divé priestory akoby ležali mimo času. Navštívil som zruinované krajiny s obyvateľmi, ktorí boli zväčša nezamestnaní, neznášanliví a žili bez nádeje na únik. Miesta odrezané od zvyšku sveta ako ostrovy uprostred oceánu, oblasti bez televíznych prijímačov a na mnohých územiach aj bez signálu. Priestory, ktoré sú ďaleko od všadiaľ, a to nielen v geografickom zmysle. Dejiny sa tam zjavne neopakovali ako fraška, ale ako dejiny.

Tamojší obyvatelia s minulosťou bez začiatku a budúcnosťou bez konca vraj poznajú príbehy, ktoré siahajú až kamsi do bájných časov. No ja som nepočul ani jeden.

S ľuďmi, s ktorými som sa v tom čase zoznámil, som sa buď hneď, alebo o pár dní zasa rozlúčil. Nijaké pozvania na návštevu. Nijaké priateľstvá. Stále znova som rovnakým pohybom stískal cudzincom ruky. Predstavil som sa a vždy tými istými slovami vysvetľoval, odkiaľ pochádzam, koľko mám príbuzných a kde leží moje miniatúrne stredoeurópske mesto.

Neraz som sa za okoloidúcim, ktorého som minul, obrátil, aby som poprel konečnosť odchodu a dokázal sám sebe svoju krátkodobú slobodu. Akoby ma upokojovalo a osviežovalo, že

som sa pohyboval medzi živými tvormi, ktorí dýchajú všetkými pórmí a za ktorými nemenne a ustavične stálo to isté pozadie.

Znova som začal fotiť. Aspoň mi rýchlejšie ubiehal čas. Sporadicky som várky nevyvolaných filmov poslal z nejakej bizarnej pošty na Hodvábnej ceste, a tak trocha som predpokladal, že nie každá dorazí až na miesto určenia. Za adresáta som si vybral Mexxa, pretože som nemal z čoho vyberať. Závislí majú čoskoro iba známych s rovnakými problémami.

Rýchle striedanie miest. Každá zákruta prinášala nové prekvapenia. V neustálom pohybe som hľadal zabudnutie. Minulosť pre mňa predstavovala zdanlivú čiaru, ktorej prekročenie by znamenalo najvyššie nebezpečenstvo.

Pravidelne som jedol a pil, hoci som nepocitoval skutočný hlad a smäd. Nemal som však odvahu zotrvať v nečinnosti. Rytmus rôznych aktivít spôsoboval, že som nepokúšal sám seba a myšlienky radšej upieral na všedné, potrebné veci.

Možno to vyzerá ako romantický výlet, no pre mňa bolo prvoradé odvykanie. Celé putovanie som chápal ako pobyt v liečebni, ktorá sa hýbe spolu so mnou, v mojej mysli.

Najviac ma zaskočilo obrovské množstvo voľného času. Závislí celé dni nerobia nič poriadne, ale hodiny sa im pred zrakom mihajú tak rýchlo, že ich nestihajú vnímať. Teraz som bol čistý, ale v hlave mi narastala prázdnota a rozširovala sa bez konca.

Postupom času sa z cesty stala rutina. Vliekol som sa s batohom na chrbte z jedného dňa do druhého s hlavou obrátenou raz k zemi, potom zasa dohora, na oblohu. Ľavá, pravá, ľavá, pravá, pokračoval som bez toho, aby som reálne vedel kam. Nič iné mi nezostávalo, krok za krokom som pokračoval stále ďalej. Cesta bola ako opustený poludník, ktorý obopína planétu. Po zákrute nasledovala zakaždým ďalšia a potom zasa nová. Podriaďoval som sa nevyhnutnosti, strachu a zákonom pohybu. Vlasý som mal plné piesku. Svet bol veľký a plný zvláštnych vecí a čudných ľudí. Za najlepších dní sa mi šťastie darilo prispôbovať vlastnú náladu počasiu, bol som veselý alebo smutný podľa toho, či sa zatiahla obloha, alebo svietilo slnko.

Vyskúšal som mnoho beznádejných hostelov. Flakaté plachty. Matrace páchnuce močom. Príliš studené raňajky. Prespi a vypadni.

Na lacné kutice na neznámych miestach som si zvykol. Bolo mi jedno, kde budem spať, hlavne aby ma tam nikto a nič nerušili. Aj tak som tam iba prenocoval a celé dni trávil vonku. V domoch zakaždým cíhalo nebezpečie. Nocoval som aj v spacáku na opustených miestach, v parkoch, na brehoch riek, na krajoch lesov, jednoducho všade, kde sa dalo. Ufahaný dlhým pochodom som rád zaľahol kdekoľvek, trebárs aj na tvrdej zemi.

Až po dlhšom čase som si uvedomil, že aj tá najbanálnejšia činnosť, ako jedlo, čítanie alebo umývanie, si vyžaduje osobitný priestor, ktorého chronický nedostatok na mňa doliehal. Bol som v stave akéhosi polovedomia, neschopný plánovať a rozhodovať, takže som sa radšej držal pravidiel, ktoré som si stanovil.

Nikam som sa neponáhľal. Nestávalo sa nič súrne. Dni plynuli zvoľna ako obloha posiatá raz oblakmi a potom zas žiarivými hviezdami. Smerovanie som si určil podľa mapky od výrobcu mobilov. Civilizovaným oblastiam som sa vyhýbal, pokiaľ to len bolo možné, širokým oblúkom. Znamením sa pre mňa stali najmä elektrické stĺpy. Len čo som ich uvidel, vedel som, že musím odbočiť. Ešte podráždenejšie som reagoval na telefónne drôty. Báľ som sa. Už sa poznám. Chýbal mi ten blažený euforický pocit, prestal byť pravidelnou súčasťou môjho života a nič ho nenahradiť.

Občas sa mi v snoch objavovali flashbaky. Zobúdzal som sa na to, že mám plné ústa plachty a prstami z celej sily ťahám záhlavie otlčenej postele. Keď som sa spotený pustil a zložil som ruky, svaly ma hnusne boleli. No vytrepal som sa z lôžka. Mal som predsa za sebou oveľa horšie rána.

Práve po jednom takomto prebudení som si na pošte našiel Mexxov odkaz.

Najprv som sa strašne preľakol. Mne nikto nevoláva. Nedostávam listy, nemám emailovú schránku ani telefónne číslo.

Nepoznám dobré správy. Netušil som, že služba poste restante ešte stále existuje. Medzičasom som takmer zabudol, že jestvuje politicky korektný svet, kde platia antidiskriminačné zákony, nech už sa pod tým označením skrýva čokoľvek.

Mexx bol závislý dlhé roky, a keď sa z toho dostal, naučil sa chodiť v podporách.

Ak chcete dobrý grant, nechajte na sebe spáchať domáce násilie.

Potrebujete odcestovať na polročný tvorivý pobyt do luxusej krajiny? Narodte sa v drsnej diktatúre a robte hocičo trochu kreatívne!

Trpieť závislosťou a popritom fotografovať je dnes rovnako užitočné ako robotnícky pôvod v komunistickom Československu.

Z telegramu som sa dozvedel, že som dostal trojmesačné štipendium v Nemecku. Mexx poslal moje fotky do konkurzu a vybrali ma na tvorivý pobyt. Pozvali ma fotiť do mesta, ktoré sa – ako jedno z mnohých – rado označovalo za nové hlavné mesto Supereurópy.

Tešil som sa na niečo úplne nové, ale občas som si tiež želal, aby sa cesta neskončila, ale trvala ďalej, aby sa už nič výraznejšie nezmenilo. Vtedy by stačilo, aby som sa poddal. Život by ma posúval sám, ťahal by sa celé mesiace a roky takmer bez zvrátov, bol by iba harmonickým sledom dní a nocí, ustavičným opakovaním tých istých tém, ktoré by nenarušil nijaký otras alebo zlom.

Veľa mojich rovesníkov odišlo do zahraničia: za prácou, za lepším vzdelaním alebo za kariérou. Mňa nevyhnali preč peniaze, hoci som už bol na nule, lebo som pomíňal všetko, čo som zdedil. Hľadal som útočisko a vyzeralo to tak, že som ho našiel.

Osemnásť mesiacov. Viac ako desaťtisíc kilometrov. Vyržal som. Myslel som si, že som zo závislosti von. Odkedy som žil v izolácii, rástol vo mne pocit, že všetko zvládnem. Utíšená túžba akoby počúvla rady pokojnej krajiny. Nahováral som si,

že som odpustil sebe a všetkým, ktorých som nemal rád, a oni odpustili mne, tak ako mi to odjakživa predpisovali dojemní lekári. Vyliečených všetci ľudia zbožňujú a ja som sa na ten pocit tešil. Našiel som samého seba a som psychicky zdravý, nahováral som si. Myslel som si, že som si ujasnil, čo chcem od sveta a aké nebezpečenstvo som ochotný podstúpiť. Budúcnosť sa mi videla bezpečná, ešte nikdy som sa necítil sebou taký istý. Bol som presvedčený, že nastal ten správny čas vrátiť sa na starý kontinent a žiť konečne medzi ľuďmi.

Väčšmi som sa ani nemohol mýliť.

2

Narodil som sa 29. februára v Bratislave, v strede Supereuropy. Na samom začiatku storočia, ktoré sa rado označovalo ako posledné, hoci sa ledva začalo. Volám sa Irvin Mirsky. Vlastne som Irvin Mirsky druhý.

Jeden Irvin Mirsky už totiž existoval. Zomrel pri narodení. Môj starší brat. Rodičia mi dali rovnaké meno ako jemu. Nútili ma celé detstvo pravidelne chodiť na cintorín, kde ho pochovali. Musel som sa pozerieť na hrob so svojím menom. Obliekali ma do šiat, ktoré boli pôvodne určené jemu. Čítali mi z jeho knížiek. Hral som sa s jeho hračkami.

Keď ma mama oslovila, mal som dojem, že vlastne hovorí s bratom. Otec mi často dával najavo, že som len plagiát ideálu, ktorému sa nemôžem vyrovnáť. Za jeho slovami sa skrývala sila ilúzie, realita mocnejšieho druhu.

Na čo asi rodičia mysleli, keď ma plodili? Chceli len vytvoriť repliku? Proti smrti nie je liek. Ale ani proti narodeniu.

Celé detstvo som prežil ako niekto iný. Pripadal som si ako náhrada z neskoršej doby. Pokračovanie. Sequel. Pozoroval som sa, ako keby som hral v nejakom filme, ktorý sa mi nepáči a nemám najmenšiu chuť ho dopozerať. Keď som sa chvíľu z nie-

čoho tešil, razom som si uvedomil, že to vlastne nie je moja radosť, ale radosť toho, kto tu bol predtým mnou a koho ja iba zastupujem, napodobňujem.

Znie to ako zo zlého hororu, ale skončilo sa to až po tom, keď pri autonehode zahynuli obaja moji rodičia. Mal som vtedy jedenásť rokov.

Dlho som sa cítil ako jediný, kto prežil potopenie Atlantídy. Predtým tam bola celá civilizácia, samostatný kontinent, zrazu to bolo preč, ja som zostal posledným pamätníkom a sám na to musím spomínať. Som to, čomu sa hovorí štátny odchovanec. Vychovali ma úradníčky a ich pestúnska sociálna starostlivosť. Odchod na študentský internát, kde som sa mohol osamostatniť, som preto s nadšením uvítal. Potreboval som zmenu.

Väčšina spolužiakov v škole sa volala podľa slávnych značiek. Bola to móda, keď boli naši rodičia mladí. Mohli ste za to od firiem dostať dosť veľa peňazí, preto sa rodiny predbiehali. V kočíkoch sa to vtedy hemžilo bábätkami pomenovanými podľa áut, potravín, nábytku alebo parfumov. Dievčatká boli Lancia, Nivea, Novartis, Porsche či Mazda, chlapci Gucci, Evian, Hilfiger alebo Renault.

Ešte horšie na tom boli tie decká, ktoré dostali neznesiteľne dlhé mená ako GlaxoSmithKline, Time Warner Cable alebo dvojčičky Delloitte & Touche. Mnohí spolužiaci sa museli počas štúdia aj niekoľkokrát premenovať, ak sa ich propagovaná firma predala alebo ak nebudaj skrachovala. Viacerí svoje mená neznašali, ale nemohli si pomôcť. Zmluvy nepustili. Ich porušenie by stálo majetok. Keď sa predstavovali, často museli povedať okrem mena aj slogan, za čo korporácie platili ešte viac.

„Ahoj, ja som McDonald’s. I’m loving it,“ predstavil sa mi spolužiak.

„Rada ťa spoznávam, volám sa Apple. Think different,“ oznámila susedka.

„Haló, Irvin? Tu je Vichy, zdravie prístane aj pokožke,“ počul som v telefóne.

Mňa zachránilo iba to, že v čase, keď sa narodil môj brat, táto móda ešte nejestvovala. Normálne meno je to jediné, za čo som mu vďačný. Rodičia dostali už v pôrodnici mnohé ponuky, ale ich odhodlanie urobiť zo mňa náhradníka bolo silnejšie.

Už som len čakal, kedy sa začnú premenúvať aj celé krajiny a vznikne RedBullharsko, Whirlpoľsko, Chevroletland, Pumaroko, Mazdánsko a podobné štáty.

Roky, v ktorých som vyrastal a dospieval, o sebe často vyhlasovali, že sú najradostnejšie zo všetkých rokov. Konečne prišiel baby boom. Éra patriaca novej spotrebnej generácii, ktorá vyrastala do blahobytu, aký svet dovtedy nepoznal. No ja som to tak vôbec nevnímал. Každý deň sa mal prežívať naplno, no ja som ich namiesto toho jeden po druhom strácal. Usmievať sa ako postavy z reklám bola móda, no mne sa to nedarilo. Nestíhol som sa to naučiť.

Kto z mojich rovesníkov to dokázal, ten sa v jednotvárnom živote aspoň permanentne radoval. Ja som to nikdy nevedel. Uživil som si iba to, čo nebolo skutočné.

Mám dojem, že od istého času sa každá epocha prežíva aspoň dvakrát. Dvadsiate roky. Tridsiate. Šesťdesiate. Osemdesiate. Deväťdesiate. Retromóda s oneskorením presúva celé desaťročia vpred a vnucuje ich nasledujúcim pokoleniam. Budúcim generáciám želim, aby sa dekáda mojich rodičov nezopakovala. Hyperkonzum je mŕtvý a oni tiež.

Zato ja som žil ďalej. Kde sa len dalo, ťahal som z rovesníkov informácie o súrodencoch. Zvlášť ma zaujímali spolužiaci, ktorí mali brata. Jediného. Staršieho. Veľmi som si želal, aby ten ich súrodenec zomrel a oni by potom museli prežívať to isté, čo ja. Detská záviť vie byť strašná.

Postupne sa mi tí neznámi bratia zlievali do jednej osoby, do vysnenej podoby toho môjho. Mal rovnaký výzor ako ja, ale úplne iné vlastnosti. Žil v mojej hlave a darilo sa mu výborne. Zato ja som bol jeho vzdialený príznak. Cudzinec vo vlastnej rodine.

Keď si spomeniem na internátne obdobie, ihneď sa mi pred očami vybaví tvár profesora Franka a jeho dvoch kolegov. Dnes sa neviem zbaviť tej chuti v ústach. Prichádza z ničoho nič bez toho, aby som to vopred vytušil. Napriek všetkému nepoznáam iných mužov, ktorých by som mal radšej.

Z osemročnej umeleckej školy pre nadaných žiakov som nikdy neušiel, ale vždy som o tom sníval. Prijali ma na oddelenie fotografie, ktorej som sa už niekoľko rokov venoval. Ak máte mŕtvych rodičov, dojímavý životopis a nie ste úplne mimo, každá umelecká akadémia má aspoň toľko súcitu, aby vás prijala bez prijímačiek.

Sexuálne kontakty s učiteľmi ma nepochybne lákali, a naozaj dlho som o nich s nikým nehovoril. Iní neostali ticho. Práve preto sa mi ešte v školských časoch stratil môj prvý partner. Profesor Frank. Nezatkli ho. Vzhľadom na môj vek sa jeho čin ešte nedal kvalifikovať ako sexuálne obťažovanie alebo zneužívanie. Akurát ho preložili do inej práce, v ktorej neboli nijakí malí chlapci. Prípadalo mi odvážne, že spolužiak porozprával o svojich zážitkoch rodičom. Ale tiež som to trochu považoval za zradu.

Škandál sa vtedy udržal v primeraných medziach. Bola iná doba. Noviny o takýchto veciach nesmeli písať. A pokiaľ šlo o môj sexuálny život, čoskoro sa našli ďalší dvaja a obsadili uvoľnené miesto. Vybrali si ma správne. Zanovito som mlčal.

Existovalo mnoho možností ubrániť sa týmto kontaktom alebo ich úplne zastaviť. Ale ja som ich nevyužil. Naopak: sám som ich vyhľadával. Nie ponúkal, na to som bol príliš hanblivý, ale vyhľadával. A v istom zmysle som ich pocítoval ako vyznamenanie.

Príťahovali ma temné a záhadné veci, ktorým sa dospelí venovali v súkromí. Nevedel som, čo je to, ani kam ma to privedie, ale chápal som, že je to neslušné a že si to vyžaduje tmu. Telá ma lákali bez nejakej konkrétnej predstavy, čisto živočíšne, nie preto, aby som sa ich zmocnil, lebo som nevedel, ako sa to robí, ale jednoducho preto, aby som vošiel do ich žiary, aby som cítil ich teplo a vône. Keby sa tajomstvo žien dalo odhaliť jediným

pohybom, nebol by som ho urobil, bál by som sa. Zmietalo sa vo mne niečo hrozivé a zaslepené, na úrovni krvi a ľudskej prirodzenosti. Nevedel som, čo ženy skrývajú pod suknou na určite teplých a mäkkých miestach, a mal som strach, že práve mne nikdy nebude súdené prebádať toto tajomstvo až do hĺbky. A tak som len napínal uši, žmúril oči, nafahoval ruky a predstavoval som si všetko možné. Boli to, pochopiteľne, len neurčité výjavy, nejasné ako v hmle, s nezreteľnými, rozmazanými obrysami, ale cítil som, že sa v nich skrýva niečo, čo pre mňa bude ešte veľmi dôležité.

Tí muži ma do tohto tajného, vzrušujúceho sveta uviedli. Ejakulujúci penis. Keď máte dvanásť rokov, už to konečne chcete vidieť. A ja som to videl. Je možno trochu čudné, že mi ten svet otvorili učitelia matematiky a náboženstva – lenže oni neboli jediní.

Kým rodičia ešte žili, nebol som poškodené dieťa. Ani sociálny prípad, chlapec bezmocne vydaný napospas pudom pederastov. Môj otec pôsobil ako druhý huslista vo filharmónii a mama učila žiakov hrať na klavíri. No obaja boli mŕtvi skôr, ako som si mohol k hudbe vytvoriť akýkoľvek pozitívnejší vzťah. Ich smrť mi tento odbor ľudskej činnosti navždy znechutila. Nevlastným rádio ani cédečká a vôbec mi to nechýba.

V novej škole som bol spočiatku úplne zmätený. Lenže nosiť so sebou takéto tajomstvo nie je len bremeno – je v tom aj čosi zvláštne, zahmlené, nevýslovné. Vtedy ma od toho chlapca, ktorým som bol ešte pred pár dňami, začínalo množstvo vecí odtŕhať.

Frank aj ďalší dvaja muži sa správali nežne, starostlivo, láskavo a oveľa menej sebecky, ako si to ľudia vo všeobecnosti predstavujú. Vďaka nim som sa začínal cítiť slobodnejší a ničomu nepodriadený. Naozaj som už nebol ten bezradný mladík a v pohľade, ktorým som sa díval na spolužiakov, sa už nezračila taká nevinnosť ako predtým. Bola to definitívna bodka za detstvom. Odrazu sa so mnou čosi stalo. Spočiatku som pochopil iba to, že som prekročil kruh, ktorý mi doposiaľ zaručoval bez-

pečnosť, a že som vstúpil do neznámej zóny, ktorá je ako všetko nové vzrušujúca a znepokojujúca zároveň.

Tí dospelí ma určite využívali, ale tiež som mal pocit, že ma berú vážne. Keby som si naše vtedajšie rozhovory mohol dnes znova vypočuť, myslím si, že by sa mi zdali rovnako výnimočné a dôležité. V každom prípade viem jedno: už nikdy potom som z rozhovorov nemal takú radosť. Jeden z troch, katechéta, mi domov požičiaval ilustrované knihy. Patrili medzi moje najmilšie.

Na informáciu: úmrtnosť na AIDS medzi katolíckymi kňazmi je šesť ráz vyššia, ako je priemer v celej populácii.

Po roku 1981 bolo v kresťanských seminároch sedemdesiat percent homosexuálov, z ktorých tretina si myslí, že celibát znamená len neuzavrieť manželstvo.

Päťina katolíckych kňazov je homosexuálne orientovaných, z nich desať percent sexuálne aktívnych, štyri percentá s deťmi.

Zo 188 katolíckych diecéz v USA nie je ani jediná, v ktorej by nebol ohlásený prípad pedofílie.

Keď polícia zatkla aj dvoch ďalších mojich profesorov, cítil som sa úplne neschopný žiť. Svet sa mi ešte väčšmi vzdialil a pohľad kamkoľvek, na kohokoľvek ma privádzal do nepričetnosti. Dieťa vo mne zomrelo. Bol som celý bez seba od zlosti a zúrivosti. Už som vedel, že pokračovania sú zakaždým menej vydarené ako pôvodné diela. Originál sa nedá napodobiť. Bol som len ďalšia dvojka, ktorá keby nevznikla, tak by nikomu nechýbala.

Pred zatknutím Frankových kolegov som pornografiu nevyhľadával. Len občas som si pod kobercom ukryl výtlačok erotického magazínu, možno práve preto, že to bolo zakázané ovocie. Ale inak ma fotky nahých žien a mužov neprťahovali. Navyše som sa pri ich nákupe zbytočne strápnil.

V osamelosti som však objavil surfovanie na webe. Na internete nehrozilo, že sa zo ženy v kiosku vykluje bývalá susedka. Zistil som, že stačí jediné kliknutie iným smerom a zrazu som mal pred očami oživený sen. A potom znova a znova. Až do toho dňa som bezcieľne blúdil a náhle sa predou mnou otvorila nová cesta. Jedna jediná webstránka zmenila môj svet.

Za pár sekúnd a zadarmo som si nainštaloval program, ktorý umožňuje sťahovať dáta z iných počítačov zapojených do siete. Je to paralelná realita, v ktorej neexistujú autorské práva ani iné obmedzenia. Odkazy umiestnené naraz všade, dáta dostupné každému, prijímané bez hraníc. Obrazy vystavené priamemu skúmaniu. Kolektívne okná otvorené dokorán.

Potom zostávalo už len vyfuknúť do vyhľadávачa správne slovo.

Dokonca stačili znaky. XXX. 3X. Ihneď sa objavili všetky tie bláznivé stredoškôľčky, vzrušené amazonky či neposlušné tinedžerky. Dievčatká, ktoré podľa oznamu napísaného dolu miniatúrnym písmom mali celkom určite osemnásť, hoci vyzerali sotva na trinásť. Moje rovesníčky. Nenahraditeľné zdroje endorfínov.

Odvtedy som žil dva životy: jeden verejný a druhý tajný, súkromný. Denne som na internátnych počítačoch vymazával históriu webstránok, ktoré som navštívil. V priebehu niekoľkých sekúnd som vedel na každom kompe, ku ktorému som si sadol, uložiť nastavenia tak, aby sa nedali vystopovať prezerané adresy. Keď som mal možnosť, používal som výhradne browsery, ktoré perfektne utajovali identitu a zabezpečovali potrebné súkromie.

Lenže napriek tomu mi na novú záľubu vychovávateľa prišli. Pobúrenie sa na mňa oborili, vyhrážali sa, vrieskali. Mal som ich v paži. Zľakol som sa však, že sa postarujú, aby som až do konca života nevidel počítač. Keď som si pomyslel, že je so surfovaním koniec, že je to neodvolateľne stratené, mal som pocit, akoby ma celého trhali na kusy. Nezniesol som predstavu, že by som mal po všetkých stratách prísť ešte aj o net, o to najcennejšie, čo mi zostalo. Moje telo sa triaslo, vzpieralo, bránilo. Bol som síce veľmi mladý, ale dokázal som sám seba vybičovať do stavu krajného zúfalstva dospelého človeka. Bol som rozrušený a zároveň vyčerpaný, usiloval som sa opäť vystupňovať svoje podráždenie a čo najlepšie využiť všetku zúrivosť, ktorú som v sebe objavil.

Prvý raz som sa ocitol na liečení. Nechápal som prečo. Spôčiatku som cítil len veľmi nejasne, že sa so mnou po zdravotnej

stránke čosi stalo, ako keď sa prechladnutý človek prebudí s malátnou hlavou. No v mozgu som už mal prvé príznaky tej zvláštnej otravy. Vtedy som dôverne spoznal sladkastý nemocničný zápach, pripomínajúci biedu, rany a dezinfikovanú čistotu, ktorý sa stal na dlhé roky pozadím mojich pokusov vyliečiť sa. Ešte som nemal skúsenosti a nevedel som, ako to v takýchto prípadoch chodí. Keďže som posledný rok patril na detské oddelenie, dali mi najprv vyplniť dotazník pre moju vekovú skupinu. Tí dobrí ľudia netušili, čo všetko som už mal za sebou. Prikázali mi úprimne a pravdivo odpovedať na úvodné otázky:

*Koľko je na svete drog?
Sú drogy v cukríkoch?
Kto vymyslel drogy a závislosti?
Prečo sa drogy vyrábajú, keď sú zlé?
Aký je vzťah sexu a drog?
Je pravda, že závislosť tíši hlad?*

Odpovedal som:

*Pre mňa len jedna.
Zrejme áno.
Môj brat.
Lebo sú dobré.
Závislivý.
Môj áno.*

Sestričky len nechápavo krútili hlavami a skonštatovali, že zrejme budem ťažší prípad. Dostal som kartotečný lístok, na ktorom som mal zaškrtnúť, čomu sa chcem venovať, keď sa vyliečim:

*Umelecká činnosť
Šport
Remeslá*

Dobrodružstvo
Náboženstvo

Zaškrtol som *Dobrodružstvo* a pripísal: *Už sa mu venujem.*

Lekári si to vykladali ako dobré znamenie. Vraj som sa už vnútorne začínal uzdravovať. Absolvoval som aj konzultáciu s psychiatrickou, sympatickou paňou v strednom veku s vlasmi prefarbenými nakrémo. Spočiatku vôbec nevedela, prečo ma za ňou poslali.

„Irvin Mirsky, no tak mi najprv povedz, od čoho si závislý?“

„Iba od pornografie,“ odvetil som.

„Prosím? Iba?“

„Prisahám, že iba. Drogy neberiem. Fakt. Čestné slovo.“

Nalistovala si hrubú brožúru a chvíľu mlčky čítala. Potom mi odmerala krvný tlak, pulz a pokračovala s otázkami:

„Často zadávaš do vyhľadávača neslušné slová ako cumshot alebo blowjob?“

„Používaš softvér na sťahovanie filmov z počítača na počítač?“

„Nachádzaš si kľúčové výrazy v internetových slovníkoch slangu?“

Na všetky jej otázky som mal chuť odpovedať: Teraz už budem!

Na záver mi stisla dlaň, ako keď človek potvrdzuje mlčanlivú dohodu, a povedala: „Trocha si u nás poležíš a bude. Chlapci v tvojom veku všelijako vyvádajú. Televízia ťa priviedla na scestie. Tvoja závislosť je neprimeraná tvojmu veku. Tráviš priveľa času pred počítačom, to nie je zdravé. Mal by si sa viac hrať vonku, v prírode. Myslím si, že sa z toho dostaneš. Tlak máš dobrý.“

Keby tá žena len tušila, v akých polohách som si ju predstavoval.

Po troch týždňoch ma prepustili, lebo potrebovali uvoľniť posteľ a izbu, keďže na prijatie čakalo veľa ďalších pacientov. Vrátil som sa späť na internát, kde mi zobrali hernú konzolu a

zakázali pozeráť televízor. Nesmel som chodievať von. Zrušili mi v izbe pripojenie na internet.

Zúril som a predstierané plakal. Na verejnosti som začal neustále kontrolovať svoju mimiku, gestá, úsmevy. Pociťoval som v sebe čoraz väčšiu trhlinu, ktorá sa otvárala medzi tým, kým som bol, a medzi tým, kým som mal byť. Chladne, vytrvalo a vypočítavo som sa neprestajne pretvaroval, s nepreniknuteľnou tvárou a presvedčivým hlasom som všetkých okolo seba klamal.

Učiteľka dejepisu, fanatická veriaca, ma používala ako exemplárny príklad a s obľubou hovorievala: „Vidíte, aj tohto hriechneho chlapca, Irvina, Boh ľúbi. Hoci on ani vy ostatní ste Boha vo svojich srdciach ešte nenašli, Boh vám to odpustí a raz k nemu objavíte svoju cestu. Potom bude nielen on ľúbiť vás, ale aj vy jeho.“

Po celej škole sa moja aféra rýchlo rozkrikla, čím som stratil aj posledné priateľstvá so spolužiakmi. Ukazovali na mňa prstom, rehotali sa, robili predou mnou oplzlé gestá a nadávali mi. Spočiatku som bol z takého vývoja nešťastný, ale potom som zistil, že mi nová situácia vyhovuje, lebo spoločnosť som už nepotreboval. Nakoniec mi to bolo úplne jedno. Kontaktom s rovesníkmi som sa vyhýbal, pretože nijaká ich činnosť už nevzbudzovala môj záujem. Ich obmedzené myšlienky a hry ma vôbec nezaujímali. Pripadali mi nudní a trápni, chýbala im predstavivosť, akú som ja získal vďaka webu, a ich túžby sa točili okolo samých detinskostí. Predstavovanie, zoznamovanie, zbližovanie – to všetko trvalo strašne dlho a nudilo ma to. Na nete som nepotreboval postupné kroky, všetko bolo dostupné okamžite. Navonok sa veľa nezmenilo, ale moje vnútro bolo úplne iné. Ničomu som sa už nevedel venovať s takou zaujatosťou ako predtým. Bolo to ako prebudenie, nový začiatok.

Zistil som, že sa mi na nete páčia aj tie najdivokejšie prejavy ľudského správania, a ľutoval som, ak ich niečo obmedzovalo alebo potláčalo. Ani najrozumnejšie uvažovanie vo mne nevyvolávalo pocity neslušnosti alebo pobúrenia. Nevedel som sám seba presvedčiť, že rozporenie, ktoré sa ma pri kompe zmocňovalo, bolo čosi iné než čistá radosť.